שמיני ב

א. פרשת שמיני קוראים בכמה שנים (וכקביעות שנה זו) בשבת שלפני ר"ח ניסן, ולשבת זו שייכות גלוי' (וקשורה בברכות וכו') לר"ח ניסן [1] — שהרי בה קוראים פרשת החדש הזה לכם *[1].

וע"פ הידוע [2] אשר בכל המועדים „יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן" — הרי מובן, שישנה שייכות בין ר"ח ניסן (ופרשת החדש) לפרשת שמיני.

והנה השייכות הפשוטה שבין ר"ח ניסן (ופרשת החדש) לפרשת ויהי ביום השמיני היא — ש„יום השמיני" (למילואים) הי' בר"ח ניסן [3]. אמנם מכיון שהענין דר"ח ניסן לא נזכר בפירוש בהפרשה [ולשון הכתוב „ויהי ביום השמיני" יש לפרשו — שמיני בניסן [4]], ומה שנאמר בה בפירוש הוא רק „ויהי ביום השמיני" — לכן מסתבר לומר, שעיקר השייכות שבין פרשה זו לר"ח ניסן (ולפרשת החדש) היא מצד הענין דשמיני למילואים.

והיינו שהמעלה דיום השמיני למילואים על שבעת ימי המילואים של פניו, היא דוגמת המעלה דר"ח ניסן על שאר ימים שלכאורה דומים לו.

ב. והנה בקביעות כזו, שפרשת החדש קוראים בש"פ שמיני — קריאת פרשת פרה (שהיא תמיד בשבת שלפני פרשת החדש) היא בשבת פרשת צו, בה מדובר [5] ע"ד שבעת ימי המילואים.

ומכיון שקריאת פרשת פרה באה בתור הקדמה לקריאת פרשת החדש (וכדאיתא בירושלמי [6] „ולמה פרה קודמת (להחדש) שהיא טהרתן של כל ישראל"), וכן שבעת ימי המילואים היו הקדמה והכנה ליום השמיני — לכן יש לומר, שהמעלה דפרשת החדש על פרשת פרה („טהרתן של כל ישראל"), היא דוגמת מעלת יום השמיני למילואים *[6] על ז' ימה"מ שלפניו.

ג. ויובן זה בהקדים מה שאמרו רז"ל [7]: „אותו יום (יום השמיני למילואים [8]) נטל עשר עטרות". וכתבו

---

1) נוסף על זה ששבת מיני' מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב) שלאחרי' — כולל יום ר"ח ניסן.

*1) משא"כ בשאר שבת מברכים החדש — שנזכר רק בקשה בעלמא. וכל ענינו — זכר לקדה"ח בר"ח, אלא שהעתיקוהו לשבת שלפניו (ראה שבה"ל. אבודרהם הל' ר"ח. ועוד).

2) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

3) פרש"י בריש פרשתנו מסדר עולם. וכ"ה בשבת (פז, ב). תיב"ע כאן. ובכ"מ.

4) וכפי' הראב"ע וראה תו"כ כאן.

5) ח, א ואילך.

6) מגילה פ"ג ה"ה.

*6) להעיר גם ממה שמשמע בירושלמי (הובא לקמן סעיף ט') שהענין דפרשת החדש הוא הענין דהקמת המשכן באחד בניסן — והרי מעלת יום השמיני למילואים (על ז' ימה"מ שלפניו) הוא בענין הקמת המשכן (ראה לקמן ס"ג ואילך).

7) תו"כ כאן. שבת שם. ועוד.

8) בשבת שם קאי על ר"ח ניסן. אבל בתו"כ כאן „אותו היום" קאי על „ויהי

התוספות[9]: "הא דלא חשיב ראשון להקמת המשכן, משום דאמרינן במד־רש[10] שכל ז' ימי המילואים הי' משה מעמיד המשכן ומפרקו. אי נמי משום דעלי' דהקמת המשכן קאי, וה"ק אותו היום של הקמת המשכן נטל עשר עטרות אחרות".

והנה ב' תירוצים אלו שבתוספות, הפכיים הם: לפי התירוץ הראשון — ענין דראשון להקמת המשכן פחות הוא ממעלת עשר העטרות, ועד שאינו נמנה כלל ביניהם; ואילו לתירוץ ה־שני — עיקר מעלתו של "אותו יום" הוא שבו הוקם המשכן ועד ש"אותו יום (של הקמת המשכן) נטל עשר עטרות (אחרות)".

ד. ויובן זה בהקדים השאלה: למה העמיד משה את המשכן בז' ימי המי־לואים, והרי הקב"ה צוה אותו "ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד"[11], ובודאי לא עשה כן משה מדעת עצמו ח"ו?

והנה הרמב"ן[12] פירש, שהטעם שהקים משה את המשכן בז' ימה"מ, הוא "כי (הקב"ה) אמר לו מתחלה והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר"[13], היינו שצריך להקימו מיד לאחרי גמר מלאכת המשכן. אלא שלאחרי שאמר לו הקב"ה "ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים גו' ", והיינו ש"ביום החדש הראשון תהי' הקמתו לעמדה, הנה ידע כי בעת ימי המילו־אים יצטרך להקים ולהוריד כו' ".

אמנם, פירוש הפשוט ד"ביום החדש הראשון גו' תקים את משכן גו' " הוא (לא שביום זה "תהי' הקמתו לעמדה", אלא) שכל עיקר הקמתו תהי' ביום זה. (ומזה שרש"י בפירושו עה"ת אינו מפ־רש שהכוונה ב"תקים" היא "תקים לעמדה" ולא "תקים" כפשוטו — מוכח דס"ל לרש"י, שהפירוש ד"תקים" הוא כפשוטו).

ולפי"ז, הציווי "ביום החדש הראשון גו' תקים את משכן גו' " אינו (ציווי נוסף על הציווי "והקמות את המשכן גו' ", כפירוש הרמב"ן) אלא גילוי מילתא ופירוש דהציווי ד"והקמות" — שזמן קיומו של ציווי זה הוא "ביום החדש הראשון באחד לחדש".

ומה שהעמיד משה את המשכן לפני ר"ח ניסן, לא נצטווה על זה בפירוש, אלא שלמד כן מציווים אחרים:

מזה שנצטווה לחנך את אהרן ובניו בעבודתם (והחינוך בעבודה צריך להיות במקום בו תיעשה העבודה בקביעות) ועוד ועיקר — מפורש נצטווה שכל ז' ימי המילואים יהיו "אל פתח אהל מועד גו' "[14] — הרי שצריך להקים את המשכן.

ביום השמיני". ולהעיר גם מאוה"ת שמיני ע' כה (וראה גם כלי יקר ריש פרשתנו) שזה מה שנטל עשר עטרות הוא להיותו יום השמיני. ע"ש.

9) שבת שם.

10) ספרי נשא (עה"פ ז, א). הובא ב־פרש"י בפרשתנו (ט, כג). וראה לקמן הערה 20.

11) תקודי מ, ב.

12) תרומה כו, ל.

13) תצוה כט, ד. שם כט, לה.

ה. והנה מה שנת"ל שהטעם שהע־מיד משה את המשכן לפני ר"ח ניסן לא הי' מצד הציווי „והקמות את המשכן גו' " (כפירוש הרמב"ן), מוכרח הוא גם לפירוש רש"י על הש"ס:

אחת העטרות שנטל אותו יום היא — „ראשון לשכון שכינה"[13]. ומפרש רש"י: „שכינה שרתה שם כדכתיב[14] ושכנתי בתוכם, מכלל דעד השתא לא שרתה"[15]. והנה ממש"כ רש"י „שרתה שם" — (ולא אז) — משמע ש(עיקר) כוונתו לשלול המזבחות וכיו"ב שקודם המשכן. ולכאורה אינו מובן: ממש"נ „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" משמע שהשראת השכינה („ושכנתי בתוכם") תלוי', אך ורק בעשיית וה־קמת המשכן („ועשו לי מקדש"), ומכיון שגם בז' ימי המילואים קיימו הציווי „ועשו לי מקדש" (שהרי משה העמיד אז את המשכן), מהו ההכרח מהכתוב „ושכנתי בתוכם" דיום ה־שמיני הוא ראשון לשכון „דעד השתא לא שרתה"?

ומזה מוכרח, שס"ל לרש"י שזה שמשה העמיד את המשכן[16] לפני ר"ח ניסן לא הי' בזה ענין של „והקמות את המשכן" שבא בהמשך להציווי „ועשו לי מקדש" — אלא רק קיום פרט ותנאי במילוי ציוויים אחרים (כנ"ל סוף סעיף ד'). (וע"ד ויבן מזבח תחת ההר[17]). ואין בהקמה זו קיומו של „ועשו לי מקדש". ולכן פי' רש"י „דעד השתא לא שרתה"[18], כי דוקא לאחרי „ועשו לי מקדש" (היינו הקמת המשכן מצד ענינו הוא) אז יהי' „ושכנתי בתוכם"[19].

ו. ועפ"ז יש לומר, שב' התירוצים של התוספות מחולקים הם בפלוגתת רש"י ורמב"ן: התירוץ הראשון של התוס', אזיל בשיטת הרמב"ן שגם ה־קמת המשכן בז' ימה"מ הי' מצד ציווי „והקמות את המשכן" — ולפי"ז הרי יום השמיני אינו „ראשון להקמת ה־משכן", כי המשכן כבר הוקם בז' ימי המילואים; ותירוץ השני של התוס' אזיל בשיטת רש"י שהקמת המשכן בז' ימה"מ הי' פרט בחינוך אהרן ובניו וכו' ויום השמיני למילואים הוא „ראשון להקמת המשכן".

ז. עוד י"ל בההפרש שבין שני התירוצים שבתוס' — בהקדים ביאור תוכן החילוק שבין הקמת המשכן בז' ימה"מ להקמתו ביום השמיני — שבכ"א מהם מעלה לגבי חבירו:

המעלה שבהקמת המשכן שביום השמיני למילואים היא — מעלה של „איכות", כי הקמתו היתה: (א) באופן של קביעות (משא"כ בז' ימה"מ הי'

---

14) תרומה כה, ח.

15) וכ"כ בפרש"י בפרשתנו ט, כג.

16) להעיר דאפילו בביהמ"ק יש ב' ענינים: א) בית מוכן לקרבנות ב) לחגוג אליו ג"פ בשנה (רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"א. סהמ"צ מ"ע כ', שם שורש י"ב).

17) משפטים כד, ד.

18) אף שגם לאחרי „ויבן מזבח" הנ"ל — ראו „את אלקי ישראל גו' ". וראה ויצא כו, כב. ואכ"מ.

19) ומה שרש"י מביא רק „ושכנתי בתוכם" (ואינו מביא התיבות „ועשו לי מקדש") — הוא מפני שבא בהמשך להתיבות „שרתה שם".

מעמידו ומפרקו). (ב) באופן שהי' מוכן ל"ושכנתי בתוכם" (משא"כ המשכן שהעמיד בז' ימה"מ לא שרתה בו שכינה, כנ"ל); והמעלה דהקמת המשכן שבז' ימה"מ היא — מעלה של "כמות". בז' ימה"מ הקימו את המשכן שבע פעמים (שהרי הקימוהו בכל יום ויום) ויתרה מזו להדיעות שבכל יום מז' ימה"מ הקימוהו ב' או ג' פעמים[20], היינו שכל יום דז' ימה"מ בפ"ע — הי' מרובה בכמות יותר מיום הח'.

ועפ"ז יש לומר שהחילוק שבין ב' התירוצים שבתוספות תלוי בה־דעות[21]: אם ריבוי הכמות עדיף, או גודל האיכות עדיף: לתירוץ הראשון ריבוי הכמות עדיף, ולכן "לא חשיב ראשון להקמת המשכן" — כי אדרבה, הקמת המשכן שבז' ימה"מ עדיף מ־הקמתו שביום השמיני; ולתירוץ השני גודל האיכות מכריע את הכמות — ולפי"ז הקמת המשכן שביום הח' למי־לואים היא נעלית יותר מההקמה שבז' ימה"מ (ועד, שמעלה זו היא מעלתו העיקרית של אותו יום, כנ"ל).

ח. עפ"י הנ"ל יומתק מ"ש התוס' בתירוצם הראשון "שכל ז' ימה"מ הי' משה מעמיד המשכן ומפרקו"

— דלכאורה: בכדי לבאר הטעם ד"הא דלא חשיב ראשון להקמת ה־משכן" נוגע רק זה שכל ז' ימה"מ הי' "מעמיד המשכן", אבל מה שייך לכאן "ומפרקו"? ובפרט ש"ומפרקו" גורע, לכאורה, את מעלת הקמת ה־משכן שבז' ימה"מ —

הכוונה בזה, להדגיש דמכיון שהי' "מפרקו", הרי היתה הקמת המשכן בכל יום ויום של ז' ימה"מ, וממילא היתה הקמתו עכ"פ *21 שבע פעמים — ריבוי הכמות.

ט. ע"פ כל הנ"ל תובן השייכות שבין שבעת ימי המילואים (שבפרשת צו) ויום השמיני למילואים (שבפר־שתנו) לפרשת פרה ופרשת החדש.

דהנה איתא בירושלמי[22]: "בדין הוא שתקדים החודש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת, שהיא טהרתן של כל ישראל". ולכאורה אינו מובן: מכיון שענינה של פרשת החדש באה דוקא לאחרי ההקדמה דפרשת פרה — איך היתה הקמת המשכן באחד בניסן [ענינו של פרשת החדש] לפני שריפת הפרה? ואף שצ"ל הזיית דם הפרה נוכח פני אהל מועד[23] — הרי כל עבודות ז' ימה"מ — היו ג"כ פתח אוה"מ גו'.

והגם שזה מה ש"החדש" צריכה לפרה הוא [לא מחמת ענין הקמת המשכן, שב"החדש", אלא] בגלל ענין קרבן הפסח שבו[23] — מ"מ, הרי כל

---

20) ירושלמי יומא פ"א ה"א. תנחומא תשא סוף פיסקא לה. פקודי פיסקא יא. במדב"ר פי"ב, ט. טו.

21) ראה לקח טוב להר"י ענגל סי' טו־טז. וראה בארוכה לקו"ש חי"א ע' 64 ס"ב ואילך.

*21) כי דברי התוס' וכן רש"י שב־פרשתנו יל"פ שמדגישים שבכל יום הי' מעמידו ומפרקו — אבל לא נחתי להפלוגתא כמה פעמים ביום (כי אין זה נוגע כ"כ לנדו"ד).

22) חוקת יט, ד.

23) וכמפורש ברש"י (מגילה כט, א —

הקושיא „בדין הוא שתקדים" הוא רק מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן כו'", מוכח שהקמת המשכן שבאחד בניסן הוא ג"כ הענין דפרשת החדש, וגם ע"ז בא התירוץ „שהיא טהרתן" כו' — ולפ"ז הדרא קושיא לדוכתא: למה לא הוקדמה שריפת הפרה להקמת המשכן?

ויובן זה בהקדים ההפרש בין פסח (עיקר פ' החדש) לפרה, בעבודת האדם: פסח שאז כל בנ"י ע"ד שהי' בפעם הא' — גר שנתגייר כקטן שנולד דמי — הוא ע"ד עבודת הצדיקים, ופרה דחטאת קריא רחמנא ומכפרת על ה־עגל *[23] — היא עבודת התשובה [24]. וזהו מה דאיתא במדרש [25] „בזה נאמר זאת חקת הפסח ובזה נאמר זאת חקת ה־תורה ואי אתה יודע איזו חוקה גדולה מזו" — לפי שיש מעלה בעבודת ה־צדיקים שאינה בעבודת התשובה, ויש מעלה בעבודת התשובה שאינה ב־עבודת הצדיקים [26].

המעלה שבעבודת הצדיקים היא — בכלל בענין המשכת האור שמלמעלה, והמעלה שבעבודת התשובה היא — בעבודה שמצד המטה (ומה שמסיים במדרש „ומי גדולה הפרה, שאוכלי פסח צריכים לה" — הוא „כי גם הצדיקים צריכים לעשות תשובה" [27]).

ועפ"ז יובן מה שהקמת המשכן באחד בניסן (מענינה של פרשת החדש, כנ"ל) היתה לפני שריפת הפרה — כי:

א) מובן שבזמן ובקביעות — עבודת הצדיקים קודמת לעבודת ה־תשובה (הבאה רק באם „נפש כי תח־טא גו'"), ב) המעלה שישנה בעבודה שמצד המטה, עבודת התשובה [שמצד מעלה זו צריכים להקדים (קדימה ב־מעלה) פרשת פרה לפרשת החדש], היא מצד גודל ההמשכה שעי"ז מלמעלה [28], ולכן הקמת המשכן היתה לפני שריפת הפרה, כי גם המעלה שבשריפת הפרה (עבודה שמצד המטה) היא לאחרי ומצד ההמשכה שמלמעלה („ושכנתי בתוכם") שבהקמת המשכן.

וזהו מה שאמרו „בדין הוא שתקדים החדש לפרה", היינו שגם עכשיו ראוי להקדים החדש לפרה — כי המעלה דפרה (עבודה שמצד המטה) באה היא ע"י הקמת המשכן שנעשה ושכנתי בתוכם, ע"י האתעדל"ע ד„החדש הזה לכם ראש חדשים גו'". אלא שהקדמה זו היא רק „בדין" (אבל בפועל קור־

ד"ה פרה) „שיעשו פסחיהן בטהרה".

*23) ע"ז כג, ב. (ובאגה"ק סכ"ח: . . פרה מכפרת כו' בפטירתם כו' לכפר כו' גם על הזדונות). תנחומא חוקת ח. פרש"י חוקת יט, כב.

24) אוה"ת חקת ריש ע' תשעד. ס"ע תשצו ואילך. ד"ה זאת חוקת התורה (הא') תרכ"ט.

25) שמו"ר פי"ט, ב.

26) ראה ברכות לה, ב. (ולהעיר ג"כ מח' פרקים להרמב"ם פ"ו). ד"ה מלכא ומל־כתא תרצ"ז. ובכ"מ.

27) ד"ה זאת חקת שם בסופו.

28) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ז: צועק ונענה מיד שנאמר והי' טרם יקראו ואני אענה. היינו שעוד טרם אלא שמחכים להקריאה בכדי שיהי' בתור „מענה" (וכמ"ש דתפלה שואל צרכיו) ואכ"מ. ועפ"ז מתורצת הסתירה מרישא לסיפא וכו' — בהרמב"ם ועוד.

אים פ' החודש אחרי פרשת פרה) — כי ע"י פרשת החדש והקמת המשכן אז, כבר ישנה המשכת ענין זה בעולם, ולכן אפשר שתבא פ' פרה בלא הקדמת קריאת פ' החדש. משא"כ לפני הקמת המשכן, כאשר לא נמשכה עדיין המשכה זו בעולם (באופן ד"ושכנתי בתוכם" — בפנימיות), לא הי' אפשר להיות שריפת הפרה בלא הקדמת הקמת המשכן.

יו"ד. עפ"ז נמצא שההפרש שבין פרשת פרה לפרשת החדש היא דוגמת ההפרש שבין שבעת ימי המילואים ליום השמיני — והצד השוה הוא בשתים:

א) נתבאר לעיל (סעיף ז') שהמעלה שבהקמת המשכן שבז' ימי המילואים היא מעלה של כמות, והמעלה שב־הקמת המשכן שביום השמיני היא מעלה של איכות;

ועד"ז הוא גם בנוגע לפרשת פרה ופרשת החדש: המעלה דפרשת פרה (תשובה) היא בענין העבודה שמצד המטה — זיכוך המטה (הכלים), ש־מעלת המטה (הכלים) היא דוגמת[29] מעלת ריבוי הכמות; והמעלה דפרשת החדש (עבודת הצדיקים) היא בענין ההמשכה שמלמעלה — המשכת אור, שמעלת ה"אורות" היא דוגמת[29] מעלת גודל האיכות.

ב) לדעת רש"י שהקמת המשכן בז' ימה"מ נלמד מהציווי דחינוך אהרן ובניו ונכלל בחינוך זה, משא"כ הקמתו ביום השמיני שאז הי' ושכנתי בתוכם.

ואף שגם לשיטת רש"י יש מעלה לכאורה בהקמת המשכן שבז' ימה"מ על הקמתו שביום השמיני, שהרי בז' ימי המילואים הקימו אותו (עכ"פ) שבע פעמים

ועוד י"ל: מכיון שההקמה שבז' ימה"מ (לשיטת רש"י) לא היתה בציווי מפורש, כ"א שמשה למד זה מכללא, הרי יש גם "חביבות" בהקמה זו (וע"ד כיון דאתיא מדרשא חביבא לי'[30]),

מ"מ — הרי מובן בפשטות, שאין לדמות כלל הקמה זו להקמה דיום השמיני, מכיון שהמשכן שהוקם בז' ימה"מ אינו ענין המשכן.

ועד"ז הוא גם בנוגע לפ' פרה ופ' החדש:

המעלה שבפ' פרה (זיכוך המטה) על פ' החדש (המשכת האור) היא דוקא לאחרי שהיתה כבר ההמשכה מלמעלה ע"י הקמת המשכן, כי חשיבותו ומעלתו של זיכוך ועבודת ה־מטה אינה אלא כשהיא לאחרי (ומצד)

---

29) להעיר ממה שדובר פעם בארוכה, שהענין ד"מה רבו מעשיך" (ריבוי הכמות) הוא מצד הכלים, והענין ד"מה גדלו מעשיך" (איכות) הוא מצד האורות. ומבואר בכ"מ (דרושי ח"ש בתו"ח, ביאוה"ז בהוספות. ועוד) דהריבוי למטה בכלים הוא "בחלקים רבים", והריבוי למעלה באורות הוא "עומק הגדולה והרחבה מצד עצם האור".

30) יבמות ב, ב. וש"נ.

ההמשכה שמלמעלה כנ"ל סעיף ט', משא"כ קודם ההמשכה שמלמעלה, הנה שריפת הפרה (שעניגו זיכוך ועבודת המטה) כשלעצמו (— למרות המעלה שבזיכוך המטה, והחביבות ש־מצד ה"חידוש"[31]) אין בו כדי להק־

דימו להקמת המשכן (פרשת החדש), ועיקר המעלה הוא בפרשת החדש.

(משיחות ש"פ שמיני תשכ"ד ותשכ"ה)

31) להעיר מלקו"ת ס"פ במדבר. ולהעיר מלקו"ש ח"ו ס"ע 22 ואילך.